

- 4) The sound died out in the distance. — Звук стих вдали.
 5) My father died long time ago. — Мой отец давно умер.
 4. **dig, dug, dug** — рыть, копать, усердно работать; усердно трудиться (физически и умственно) для достижения намеченных целей
 1) A big dog was digging a hole in the corner of the garden. — Большая собака рыла яму в углу сада.
 2) I was forced to dig my car as the petrol came to end. — Я был вынужден толкать свою машину, так как закончился бензин.
 3) Workers were digging as niggers to get much money. — Рабочие усердно трудились (как негры), чтобы хорошо заработать.
 4) I was digging grammar all the day long. — Я зубрил грамматику весь день.

Литература:

1. В. В. Виноградов. Основные типы лексических значений слов / Вопр. языкознания. — 1959. - №5. — С. 3-29.
 2. Г. А. Харлов. Основы системного обучения иноязычному лексическому материалу при чтении текстов в неязыковом вузе. Дис. ... д-ра пед. наук. — Одесса, 1991. — 338 с.
 3. Г. А. Харлов. О возможностях запоминания увеличенных лексических доз при изучении иностранного языка. В.П. — 1974. - №3. — С. 85-93.
 4. Г. А. Харлов. Усвоение и запоминание увеличенных объемов иноязычной лексики в процессе овладения речевой деятельностью / Науковий вісник ПДПУ ім. К. Д. Ушинського, 2008. - №3. — С. 27-33.
 5. Л. В. Щерба. Предисловие к «Русско-французскому словарю». — М.: Гис, 1955. — 784 с.

ФОРМУВАННЯ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ІНОЗЕМНИХ МОВ ЗАСОБАМИ АНГЛІЙСЬКОГО ФОЛЬКЛОРУ

УДК: 378.013 + 372. + 398 + 420

Бачинська Н. Я.

У статті вивчається проблема формування соціокультурної компетенції майбутніх викладачів іноземних мов засобами англійського фольклору. Розкрито зміст понять «соціокультурна компетенція» та «фольклор». Запропоновано завдання, які сприяють формуванню у майбутніх викладачів іноземних мов соціокультурної компетенції.

Ключові слова: соціокультурна компетенція, фольклор, майбутні викладачі іноземних мов.

The article is devoted to the problem of future foreign language teachers' sociocultural competence development by means of the English folklore. The essence of such concepts as «sociocultural competence» and «folklore» has been revealed. The tasks which assist future foreign language teachers' sociocultural competence development as the basis of intercultural communication have been introduced.

Key words: sociocultural competence, folklore, future foreign language teachers.

У наш час навчання іноземній мові невідривно пов'язано з вивченням культури країни, мова якої вивчається. Повноцінна комунікація як адекватне взаєморозуміння двох учасників комунікативного акту неможлива без знання рідної країни і країни, мову якої вивчають. Як зазначено в Загальноєвропейських Рекомендаціях з мовної освіти [3: 102] однією з цілей навчання іноземної мови є формування соціокультурної компетенції. Одним з компонентів змісту соціокультурної компетенції є англійський фольклор, який містить багатий країнознавчий та лінгвокраїнознавчий матеріал.

Об'єктом дослідження виступає процес формування соціокультурної компетенції майбутніх викладачів іноземних мов засобами англійського фольклору.

Метою нашої статті є дослідження впливу жанрів англійського фольклору на формування соціокультурної компетенції майбутніх викладачів іноземних мов засобами англійського фольклору.

Формування соціокультурної компетенції як основи формування умінь навчання в діалозі культур досліджується в роботах багатьох вітчизняних і зарубіжних учених, зокрема М. Аріян, Є. Верещагін, І. Воробійова, Н. Ішханян, Т. Колодько, О. Коломінова, В. Костомаров, Ю. Кузьменко, Є. Пассов, В. Редько, В. Сафонова, Л. Смелякова, О. Соловова, С. Тер-Мінасова, Г. Томахін, В. Топалова, А. Щукін, Р. Adler, L. Bloomfield, D. Brown, J. van Ek, E. Hall, R. Lado.

Вчені (Ф. Бацевич, В. Сафонова, А. Щукін, J. van Ek) визначають соціокультурну компетенцію як складову комунікативної компетенції; знання учасниками міжкультурної комунікації національно-культурної специфіки мовленнєвої поведінки і уміння користуватись тими елементами соціокультурного контексту, що релевантні для породження і сприйняття мовлення з точки зору носіїв певної національної лінгвокультурної спільноти: звичаїв, правил, норм, соціальних умовностей, ритуалів, соціальних стереотипів тощо [1, 3, 13]. У сучасній методиці викладання іноземних мов соціокультурна компетенція розглядається, як знання правил і соціальних норм поведінки носіїв мови, традицій, історії, культури та соціальної системи країни, мову якої вивчають [5: 235].

На нашу думку, для того, щоб сформувати цілісну систему уявлень про національно-культурні особливості країни, мова якої вивчається, доцільно вивчати фольклорні тексти. Англійський фольклор є автентичним матеріалом, який забезпечує позитивне ставлення студентів до вивчення мови через долучення до культури англійських країн і розуміння етнічних особливостей, які відображені в мові. Англійський фольклор є одним з невичерпних джерел про відомості британської культури.

Фольклор (від англ. folklore – народна мудрість, знання) є важливою складовою частиною культури народу. «Фольклор – одна з найтриваліших і всеохоплюючих систем духовного життя народу, тісно зв'язана з народним побутом (як окремою системою), з літературою (яка, зрештою, витворилась з фольклору і зберігає з ним тісний зв'язок на всіх етапах свого розвитку) та інше» [6: 17].

О. Семенов вважає фольклор невід'ємною складовою національної культури, яка у сконцентрованій формі подає одночасно народну філософію, етику й естетику, створюючи неповторний національний образ світу [9: 28].

У сучасній науці не існує загальноприйнятого визначення цього терміна. Це пов'язано з тим, що у більшості західно-європейських наук під поняттям «фоль-

кльор» розуміють не тільки усне словесне мистецтво народу, а духовну творчість у поєднанні з матеріальною, з урахуванням елементів побуту, знарядь праці, особливостей побудови житла тощо [6: 17].

Такі вчені, як В. Гусев, К. Чистов, Р. Уотерман, Ю. Соколов, В. Лесевич, У. Баском, П. Маранда розуміють фольклор у вузькому, або літературознавчому, значенні. За словами К. Чистова, терміном «фольклор» називають сукупність словесних текстів, які увійшли до усної побутової традиції того чи іншого етноса або вужче — будь-якої локальної, професійної спільноти. В термін «фольклор» вчені вкладають тільки такий зміст, залишаючи в стороні обряди (або, вірніше, невербальні компоненти обряду), народні знання, вірування, образотворче мистецтво і т.і. [12: 30].

Радянський енциклопедичний словник подає тлумачення терміна в широкому значенні: «фольклор — народна творчість, художня колективна творча діяльність трудового народу, яка відображає його життя, погляди, ідеали, які було створено народом і існуючі в народних масах поезія (перекази, пісні, казки, епос), музика (пісні, інструментальні наспіви та п'єси), театр (драми, сатиричні п'єси, театр ляльок), танець, архітектура, образотворче та декоративно-прикладне мистецтво. [10: 1437].

В англійській науковій літературі подається широке або універсальне визначення фольклора: це будь-які вірування, звичаї та традиції, які люди передають з покоління у покоління. Більшу частину фольклорного матеріалу вміщують балади, казки, легенди та міфи. Але до фольклору також відносять дитячі вірші, прислів'я та приказки, загадки, народні пісні, забобони, свята, скоромовки, лічилки, лімерики [13: 322]. Фольклор - це засіб залучення до світової культури. Природним чином тема людських взаємин пронизує усну народну творчість усіх етносів на землі. Моральне здоров'я кожної людини («A clean hand wants no washing», «Kind hearts are more than coronets») і кожної сім'ї («Men make houses, women make homes») аналізується і коментується фольклором. У кожного народу є прислів'я, що підкреслюють взаємний зв'язок і значущість чоловіка і дружини: «Every Jack must have his Jill». Багато приказок обкреслюють коло обов'язків членів сім'ї. Фольклор культивує добре відношення до жінки («The wife is the key to the house», «A good wife makes a good husband», «A good wife and health is a man's best wealth»), прагнення до істини («Judge not, that ye be not judged»), правдивість і чесність («Honesty is the best policy»). Колосальний за об'ємом фонд складають прислів'я і приказки про честь і совість: «Honour and profit lie not in one sack», «A good conscience is a continual feast», «A quiet conscience sleeps in thunder». Формування позитивних якостей особистості — одна з провідних тем фольклору: «Better to do well than to say well», «Charity begins at home», «Deeds, not words», «Experience is the mother of wisdom». Народна мудрість — невичерпне джерело знання, гідне наслідування, передача соціального досвіду норм індивідуальної і громадської поведінки, традиційного способу життя і етнічної ідеології.

У кожному віці доцільно використовувати певні види фольклору. Компонентом змісту соціокультурної компетенції у молодших школярів є елементи іншомовного дитячого фольклору малих форм: віршички, пісеньки, скоромовки, лічилки, загадки. Скоромовкам належить важлива роль, оскільки вони акцентують увагу до кожного вимовленого звуку, слова, до ясності і чистоти мовлення. Про-

мовляння скоромовок вимагає певних зусиль і сприяє виробленню дикції, правильної артикуляції, підвищує культуру усної мови. Лічилки допомагають дітям вивчити назви днів тижня, місяців та навчитися рахувати. Розгадування загадок вимагає спостережливості, кмітливості, уміння бачити загальне в конкретному й абстрактному. На думку О. Семенов, загадки завжди виступали засобом естетичного освоєння навколишньої дійсності: розвивали естетичний смак, сприяли образному баченню різних предметів і явищ у житті, допомагали відчутти зображувальну силу слова. Такі вчені, як О. Денисенко, О. Коломінова досліджували проблему формування соціокультурної компетенції у молодших школярів засобами англійського фольклору і слушно зазначали, що методичні можливості фольклору є практично невичерпними. Цей матеріал містить багато національних реалій, є джерелом фонових знань дітей цього віку, сприяє розвитку мовленнєвих механізмів молодших школярів та мимовільному запам'ятовуванню.

В основній школі учні ознайомлюються з такими видами фольклору як казки, міфи, легенди, балади, традиції та звичаї. Ці жанри фольклору є більш близькими до інтересів та можливостей даної вікової групи. В казках, міфах, легендах та баладах фіксуються національні традиції кожного народу. Мотиви, теми, образи та мова казок як невід'ємної складової частини фольклору представляють самостійний світ, особливий для кожного народу, що впродовж історії розвивався у певних суспільно-економічних умовах. Чарівні казки знайомлять учнів з світом фей, ельфів та іншими уявними істотами, які володіють чарівними силами. В казках часто зустрічаються вже знайомі жанри фольклору: прислів'я, приказки, влучні порівняння, загадки. Вони роблять казку синтетичним жанром, найзручнішим для пізнання досвіду, проблем та ідеалів народу. Ці жанри відкривають чарівність поетичного світобачення людини, її древні уявлення про таємниці навколишньої природи, її мрії про майбутнє [11: 14]. Легенда, на відміну від казки, сприймається як достовірна подія. В основі легенд лежать біблійні сюжети. Легенди, на відміну від казок не мають традиційних початкових та прикінцевих формул. Легенда починається з викладу змісту і закінчується висновком, повчальним підсумком. Міфи знайомлять учнів з світосприйняттям давніх людей. В міфах відображено уявлення про світ та богів, духів, героїв, надприродні сили, які брали участь у створенні світу. Основою балади постають конфлікти морального, психологічного, соціального порядку; а темою балади є зіткнення героїв з силами зла і частіше за все їх загибель в боротьбі. При цьому в баладі носії злого начала зазнають безумовно моральну засуду; відстоюються моральні норми, правила поведінки народного життя. Таким чином, учні у зазначених жанрах фольклору вчать самостійно знаходити соціокультурну інформацію у текстах для читання та аудіювання, розуміти її за допомогою іншомовних коментарів, порівнювати іноземну культуру з рідною [5: 244].

У старшій школі навчання спрямоване на опанування багатьох культурних тем та освітніх традицій. Звертається більше уваги на вивчення правил етикету (норм поведінки), етнічних та релігійних особливостей країни, формул вираження власної думки (згоди, незгоди, аргументації). Фольклор слугує для повчання, наставляння, розваги і узагальнює досвід багатьох поколінь. С. Роман стверджує, що фольклорні твори служать джерелом достовірних фонових знань. В його змісті акумульовано інформацію про визначні події з історії Англії, подробиці побуту, особливості менталітету англійців, національні звичаї, традиції, реалії

країни та формули етикету. Фольклорні твори надають можливості розуміти носія іншої концептуальної картини світу. Внаслідок ознайомлення з системою творів англійського фольклору формується більш повний образ країни та розвивається почуття причетності до нової культури, [7: 59], а проведення порівняльного аналізу українського та англійського фольклору дає змогу знайти спільні та відмінні риси між ними і сприяє встановленню взаєморозуміння між представниками різних національних культур.

У вищій школі поглиблюється вивчення всіх жанрів фольклору, починаючи від прислів'їв та приказок, і закінчуючи звичаями та традиціями. На думку Є. Р. Корнієнко, роль англійської казки в процесі викладання мов у вищій школі полягає не тільки в тому, що вона є джерелом вивчення культури народу, який є носієм цієї мови, але і в тому, що на її основі студенти виробляють навички прогнозування проблемної життєвої ситуації носіїв іншого лінгвосоціокультурного коду. Робота над казкою допомагає усунути міжкультурну асиметрію, що є основною причиною невдач. Вчена наголошує на тому, що казка дозволяє не лише побачити засіб функціонування фольклорної культури в різні історичні періоди, а також усвідомити специфіку національного бачення світу, краще зрозуміти світ цінностей народу, його історію, традиції, вірування, ідеали. Осягаючи сенс художніх образів фольклорних творів, читач-інофон стикається з невідомою картиною світу носіїв англійської мови, з національно-специфічними особливостями їх мислення, які можуть дуже утрудняти процес розуміння тексту в цілому. За кожним іноземним словом стоїть іноземний світ і іноземна культура [4: 89].

Народна пісня є також важливим елементом будь-якої мови і заслуговує на пильну увагу. Пісня - прекрасний засіб підвищення інтересу як до країни мови, що вивчається, так і до самої мови, а також ефективний спосіб закріплення мовного матеріалу. Пісенний матеріал, як один із елементів національно-культурного компонентів відображає країнознавчу специфіку та має чималу культурологічну цінність.

Прислів'я та приказки також виступають обов'язковим матеріалом для вивчення у вищій школі. Вони віддзеркалюють світосприйняття народу країни, мова якої вивчається, та знайомлять з фоновою етнокультурною інформацією, яка входить до їх складу.

Наведемо низку завдань, які рекомендується використовувати для формування англомовної соціокультурної компетенції студентів засобом роботи з фольклорними текстами малих жанрів, а саме - прислів'ями та приказками: 1) доберіть відповідні українські прислів'я до поданих англійських прислів'їв; 2) наведіть англійські еквіваленти прислів'їв, поданих українською мовою; 3) доберіть до виділених слів в прислів'ях пропущені антоніми (If you want to understand **man**, study < ___ >; A good **beginning** makes a good < ___ >); 4) з'єднайте фрагменти речень з першої і другої колонок так, щоб вийшли відомі прислів'я; 5) оберіть одне слово з кожної колонки, щоб утворити прислів'я; 6) допишіть останні слова у прислів'ях; 7) із отриманих слів складіть прислів'я, 8) вставте пропущені слова до прислів'їв; 9) поясніть значення наведених прислів'їв; 10) доберіть прислів'я до малюнків; 11), на картках надруковані фрагменти прислів'їв, до отриманих карток потрібно брати такі картки, щоб можна було скласти прислів'я, 12) наведіть ситуацію, до якої можна було б використати наступні прислів'я.

Отже, фольклор є невичерпним джерелом соціокультурних знань з вивчення англомовної культури на всіх рівнях навчання в середніх та вищих навчальних закладах. Фольклорні тексти відображають звичаї, традиції та культуру народу, знайомлять з реаліями країни, мова якої вивчається, сприяють розвитку мовлення майбутніх викладачів іноземних мов, впливають на мислення та підвищують мотивацію до вивчення іноземної мови. З огляду на зазначене, перспективу подальшого дослідження ми вбачаємо в розробці системи вправ з формування соціокультурної компетенції майбутніх викладачів іноземних мов засобами англійського фольклору.

Література:

1. Азимов Э.Г., Щукин А.Н. Словарь методических терминов. — СПб.: Златоуст, 1999. — 472 с. — <http://www.gramota.ru/slovari/info/az/>
2. Бацевич Ф. С. Словник термінів міжкультурної комунікації. — К.: Довіра, 2007. — 205 с.
3. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / Науковий редактор українського видання доктор пед. наук, проф. С. Ю. Ніколаєва. — К.: Ленвіт, 2003. — 273 с.
4. Корниенко Е.Р. Роль народной сказки в изучении иностранного языка / Иностранные языки в школе. - 2007.- № 7.- С. 86-91.
5. Методика навчання іноземних мов у загальноосвітніх навчальних закладах: підруч. для студ. вищ. навч. закл. / [Л.С. Панова, І.Ф. Андрійко, С.В. Тезікова та ін.]. - К.: Академія, 2010. — 328 с.
6. Лановик М.Б., Лановик З.Б. Українська усна народна творчість: Підручник — 3-тє вид., стер. — К.: Знання-Прес, - 2005. — 591 с.
7. Роман С. В. Методика навчання англійської мови у початковій школі: Навчальний посібник. — К.: Ленвіт, 2005. — 208 с.
8. Сафонова В. В. Изучение языков международного общения в контексте диалога культур и цивилизации. — Воронеж: Истоки, 1999. — 226 с.
9. Семенов О. Український фольклор: навчальний посібник для студентів філологічних спеціальностей вищих педагогічних навчальних закладів. - Глухів, 2004. — 256 с.
10. Советский энциклопедический словарь / Гл. ред. А. М. Прохоров. — 4-изд. — М.: Сов. энциклопедия, 1989. — 1632 с.
11. Українські народні казки: Для мол. та серед. шк. віку / Упоряд. та передм. Л. Ф. Дунаєвської; Мал. В. Г. Мельниченко; Худож. оформл. К. І. Сулими. — К.: Веселка, 1986. — 238 с.
12. Чистов К. В. Народные традиции и фольклор. - Л.: Изд-во «Наука», 1986. — 304 с.
13. The World Book Encyclopedia. — Chicago, London, Sydney, Toronto: World Book, Inc., - V. 7. — 1994 — 590 p.

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПРОБЛЕМ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ОФЦЕРІВ В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

УДК: 355.343.4.
Хижняк О.А.